

N:o 112.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 14 maj 1900.

— — — — Andra Kammaren den 14 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares m. fl. aflöning.

(Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5.)

Till Konungen.

I en inom Riksdagen väckt motion har föreslagits, att Riksdagen måtte besluta

dels att godkänna följande förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, att från och med år 1901 lända till efter rättelse, nemligen:

Ordinarie lärare eller lärarinna, som, efter undergången godkänd afgangsexamen från folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium, blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för åtta månaders eller $34\frac{1}{2}$ veckors undervisning åtnjuta minst åtta hundra kronor samt efter fem års oförvitlig tjänstgöring såsom ordinarie ett ålderstillägg å ett hundra kronor och efter ytterligare fem års oförvitlig tjänstgöring såsom ordinarie ett andra ålderstillägg å likaledes ett hundra kronor, skolande ålderstilläggen åtnjutas från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte eller tionde tjänståret utgått;

dels att besluta den förändring i kongl. kungörelsen den 27 maj

1898 angående lönetillskott af allmänna medel för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, att från och med år 1901 lönetillskottet må utgöra

enligt § 1: högst 533 kronor 33 öre;

enligt § 2: 600 kronor; och

enligt § 3: 666 kronor 67 öre;

dels att för genomförandet af nu ifrågasatta löneförhöjning det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslaget för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor måtte höjas med 840,000 kronor;

dels slutligen att, på det äfven efter den kontanta lörens höjande till ett tusen kronor nu gällande bestämmelser angående folkskolelära-
nes pensionering skulle kunna tillämpas, det såsom bidrag till folkskole-
lärares pensionering utgående statsanslaget måtte höjas med 120,000 kronor.

Uti en annan inom Riksdagen väckt motion har hemställts, att Riksdagen måtte besluta

dels den förändring i bestämmelserna angående aflöning åt examinerad lärare och lärarinna vid småskola och mindre folkskola samt för examinerad biträdande lärare och lärarinna vid folkskola, att minimilönen skulle utgöra 350 kronor, och att efter tio tjänstår lönen skulle utgå med minst 400 kronor, räknadt från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det tionde tjänståret utgått;

dels den förändring i kongl. kungörelsen den 28 maj 1897 angående lönetillskott af allmänna medel i vissa fall för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor, att lönetillskottet enligt § 1 måtte höjas för examinerad lärare eller lärarinna från 200 kronor till 233 kronor 33 öre och för oexaminerad lärare eller lärarinna från 166 kronor 67 öre till 200 kronor, detta senare under vilkor, att lönen vore minst 300 kronor, samt att lönetillskottet enligt § 2 i nyssnämnda kungörelse måtte höjas från 233 kronor 33 öre till 266 kronor 67 öre;

dels slutligen att för genomförandet af den nu ifrågasatta löne-
regleringen det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslaget för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor måtte höjas med 280,000 kronor.

Af enskild motionär har derjemte föreslagits

1:o) att Riksdagen måtte besluta, att bestämmelsen derom, att åt lärare eller lärarinna vid folkskola borde anskaffas sommarbete och vinterföda för en ko, eller ock, der hinder eller svårighet af lokala eller andra förhållanden därför mötte, minst värdet af 8 hektoliter 25 liter

spanmål af visst slag skulle i ersättning lemnas, måtte upphöra att gälla, samt att i stället den kontanta minimilönen måtte höjas med 100 kronor för år, med rätt för skoldistrikt att af statsmedel såsom bidrag härtill erhålla två tredjedelar af beloppet, eller 66 kronor 67 öre; dock att sådan lärare eller lärarinna, hvilken vid den tidpunkt, då stadgandet härom trädde i kraft, erhöle kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, måtte vara berättigad att mot afstående af den nu ifrågasatta förhöjningen å 100 kronor vid hittills åtnjuten förmån bibehållas,| hvad ersättningen vidkomme, dock ej längre, än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranledde, men att skoldistriktet äfven i dessa fall måtte ega rättighet att åtnjuta nyssnämnda statsbidrag, 66 kronor 67 öre för år;

2:o) att Riksdagen, under förutsättning af bifall till föregående punkt, ville öka förslagsanslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor med 420,000 kronor.

Bland de nu föreliggande framställningarne har Riksdagen till en början upptagit till pröfning dem, som afse förbättrade aflöningsförmåner för folkskolelärarne. Riksdagen har dervid icke förbisett, att endast 15 år förflutit, sedan minimilönen för ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor höjdes från femhundra kronor till dess nuvarande belopp, sexhundra kronor, och att derefter vid tvenne särskilda tillfällen — sista gången så nyligen som år 1898 — ytterligare förbättringar i deras aflöningsförmåner egt rum, hvadan alltså folkskolelärarnes löner undergått reglering vida senare, än hvad för flertalet andra tjänstemän varit fallet. Riksdagen har dock funnit skäl tala för, att de nu framställda anspråken på löneförbättringar åt folkskolelärarne icke helt och hållet afvisas. Att emellertid, såsom i först omförmälda motioner föreslagits, åstadkomma en dylik förbättring genom att höja grundlönen med icke mindre än tvåhundra kronor, har Riksdagen icke kunnat finna lämpligt. I de flesta fall torde begynnelselönen jemte de med densamma förenade naturaförmåner kunna anses tillräcklig för den till tjensten nyligen komne unge läraren. Om behof af löneförbättring förefinnes, lär det behof säkerligen vara känbarast och bäst behöfva afhjelpas för den, som, efter att hafva bildat familj, kommit till den tidpunkt, då utgifterna för barnens underhåll och uppfostran äro som störst. Riksdagen har därför ansett, att den tillökning i folkskolelärarnes aflöning, som kan

finnas skälig, bör tillkomma dem i form af ytterligare ett ålderstillägg. I öfverensstämmelse med hvad som är stadgadt om de ålderstillägg, som nu utgå, har alltså Riksdagen beviljat ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola ett tredje ålderstillägg af 100 kronor, att utgå efter 15 års oförvitlig tjenstgöring, samt examinerad lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola äfvensom examinerad biträdande lärare och lärarinna vid folkskola ett andra ålderstillägg af 50 kronor, att likaledes utgå efter 15 års oförvitlig tjenstgöring.

Då det nu beslutade nya ålderstillägget likasom de hittills beviljade allenast till två tredjedelar skall bestridas af statsmedel, torde den erforderliga anslagshöjningen för år 1901 kunna beräknas på följande sätt.

Enligt statistiska uppgifter, som varit för Riksdagen tillgängliga, funnos vid 1895 års slut 5,951 ordinarie folkskoleläraretjenster. Af dessa voro 2,349 eller 39,5 procent besatta med innehafvare, som tillträdte ordinarie tjenst år 1880 eller tidigare. Vid 1898 års slut utgjorde de ordinarie lärarnes och lärarinnornas antal 6,301, hvadan alltså under åren 1896—1898 en ökning i nämnda personal af 350 eller i medeltal 117 om året egt rum. Antages lärarekårens tillväxt årligen vara lika stor, så kommer den att vid 1901 års början uppgå till 6,535. Med beräkning, att fortfarande 39,5 procent häraf tjenstgjort i minst 15 år, skulle deras antal, hvilka år 1901 vore berättigade till ett tredje ålderstillägg, utgöra 2,581. Det tredje ålderstillägget kommer alltså nämnda år att uppgå till 258,100 kronor, hvaraf två tredjedelar, 172,067 kronor eller, för jemnande af anslagsökningens slutsumma, i rundt tal 176,000 kronor böra bestridas af statsmedel.

Beträffande kostnaderna för ett andra ålderstillägg åt examinerade lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt examinerade biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, blifva beräkningarna något osäkrare, enär exakta uppgifter å deras tjenstålder m. m. icke funnits att tillgå, men då det i allmänhet inom denna kategori torde jemförelsevis mindre ofta inträffa, att 15 tjenstår uppnås, lär man icke kunna anslå antalet af dem, som intjena det andra ålderstillägget, till mer än 30 procent, hvadan alltså, under antagande, att hela antalet lärare och lärarinnor inom denna kategori uppgår till 8,400, det andra ålderstillägget kommer att utgå till 2,520 lärare och lärarinnor med tillhoppa 126,000 kronor. På statsverkets andel belöper häraf 84,000 kronor, hvadan alltså anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor höjts med tillsammans 260,000 kronor.

Då Riksdagen sålunda beslutat en ny lönereglering för folkskole-

lärarne, har Riksdagen jemväl funnit, att i samband härmed frågan om sättet för det folkskolelärarne tillkommande kofodrets utgående borde lösas.

Riksdagen har därför ansett sig böra bifalla den i detta ämne väckta, ofvan omförmälda motion. Otvifvelaktigt torde derigenom åstadkommas enkelhet och reda i nu förevarande aflöningsssystem, och då kofodret allt mera öfvergått från en naturaförmån till en kontant aflöningsform, synes det icke obilligt, att staten jemväl till denna del af lönen bidrager i vanlig proportion.

För folkskolelärarne sjelfva kommer den föreslagna förändringen dessutom att medföra den afsevärda fördelen, att derigenom en ökning åstadkommes i deras delaktighet i pensionskassorna. I vissa fall, der kofodret nu utgår in natura, samt då det ersättes med högre belopp än 100 kronor, skulle emellertid åtgärden medföra nedsättning i aflöningsförmånerna, och Riksdagen har därför ansett nödigt att för dessa fall föreslå ett öfvergångsstadgande af innehåll, att ordinarie lärare och lärarinna, som varit i innehafvande tjenst anstald före den 1 januari 1901 och erhåller kofoder in natura eller ersättning därför till högre belopp än 100 kronor för år, må vara berättigad att vid sålunda hittills åtnjuten förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkommer dock ej längre, än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen om sådan ersättning föranleder. Äfven i detta fall eger naturligtvis kommunen rätt att till bestridande af denna aflöningsförmån uppbära statsbidrag med 66 kronor 67 öre.

Den ökning i anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, som till följd af Riksdagens beslut i fråga om lärarnes kofoder blifver erforderlig, har Riksdagen beräknat till 420,000 kronor.

Ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolan komma sålunda att, med afstående från rätt till kofoder in natura eller ersättning därför, åtnjuta, förutom husrum och bränsle, såsom grundlön 700 kronor, hvilken ökas efter 5 års tjenstgöring med 100 kronor, efter 10 års tjenstgöring med ytterligare 100 kronor samt efter 15 års tjenstgöring likaledes med 100 kronor. Sedan samtliga ålderstilläggen intjenats, kommer alltså aflöningen att uppgå till 1,000 kronor, som sålunda utgöra tjenstens delaktighetsbelopp i folkskolelärarnes pensionsinrättning. Till följd häraf erfordras en förhöjning i det såsom bidrag till folkskolelärarnes pensionering nu utgående statsanslaget med ett belopp af 120,000 kronor.

Slutligen har Riksdagen funnit sig böra biträda det i först omförmälda motioner framställda förslag om ett förtydligande af nu gällande stadgande om folkskolelärarnes rätt till ålderstillägg.

På grund häraf har Riksdagen, med föranledande af ofvanberörda motioner, för sin del beslutat följande förändrade bestämmelser angående aflöning åt ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, att från och med år 1901 lända till efter rättelse, nemligen:

1. Ordinarie lärare eller lärarinna, som, efter undergången godkänd afgangsexamen från folkskolelärare- eller folkskolelärarinneseminarium, blifvit i föreskrifven ordning anställd vid folkskola, skall i årlig lön för undervisning under åtta månader eller 34 $\frac{1}{2}$ veckor eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, åtnjuta minst sjuhundra kronor samt tre ålderstillägg å ett hundra kronor hvarterda, det första efter fem, det andra efter tio och det tredje efter femton års oförvitlig tjenstgöring, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femte, tionde eller femtonde ordinarie tjenståret gått till ända.

Öfvergångsstadgande.

Den, som före den 1 januari 1899 blifvit såsom ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola anställd, skall, derest han eller hon i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under fem år, för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst åtta hundra kronor. Sådan lärare eller lärarinna skall från och med kalenderåret närmast efter det, då han eller hon uppnår tio ordinarie tjenstår för nyss angifna undervisning bekomma ett ålderstillägg af ett hundra kronor, samt från och med kalenderåret närmast efter det, då han eller hon uppnår femton ordinarie tjenstår, dock icke före den 1 januari 1901, för samma undervisning bekomma ett ytterligare ålderstillägg af ett hundra kronor.

2. Sådan lärare eller lärarinna, som i mom. 1 omförmäles, skall ock af skoldistriktet förses med tjenlig bostad och nödigt bränsle eller ersättning derför.

Öfvergångsstadgande.

Ordinarie lärare eller lärarinna, hvilken varit i innehafvande tjenst anställd före den 1 januari 1901 och erhåller kofoder in natura eller ersättning derför till högre belopp än ett hundra kronor för år, må vara berättigad att vid sålunda hittills åtnjuten förmån bibehållas, hvad ersättningen vidkommer dock ej längre, än hvartill beslutet eller öfverenskommelsen föranleder; skolande, der i enlighet härmed kofoder in natura eller kofodersersättning utgår, denna förmån anses motsvara ett

hundra kronor af den i mom. 1 och i öfvergångsstadgandet vid samma moment fastställda minimilön.

3. Dessutom bör, så vidt sig göra låter, åt läraren eller lärarinnan till brukning för eget behof af jordfrukter upplåtas ett lämpligt jordland; och skall detta noga afskiljas från skolträdgården.

4. Lärare eller lärarinna, som, efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller, enligt § 6 i kongl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885, inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda skolor, skall i lön för åtta månaders undervisning åtnjuta minst tre hundra kronor. Har läraren eller lärarinnan efter sålunda undergången pröfning oförvitligt tjenstgjort vid någon af här omförmälda skolor under sammanlagdt tio tjänstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han eller hon för åtta månaders undervisning i lön erhålla minst tre hundra femtio kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det tionde tjänståret gått till ända. Om sådan lärare eller lärarinna oförvitligt tjenstgjort vid dylik skola under sammanlagdt femton tjänstår, infallande före eller efter dessa bestämmelsers trädande i tillämpning, skall han eller hon för nyss angifna tjenstgöring i lön erhålla minst fyra hundra kronor, att utgå från och med början af kalenderåret närmast efter det, hvarunder det femtonde tjänståret gått till ända, dock icke före den 1 januari 1901.

Tjänstår räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor. Med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, verkställes en sammanläggning och reduktion, med beräkning af åtta månader på hvarje år; dock må för lärare eller lärarinna, till hvars aflönande tillskott af allmänna medel på grund af Kongl. Maj:ts särskilda medgifvande åtnjutits såsom för full tjenstgöring, oaktadt den årliga undervisningstiden understiger åtta månader, tjänstårets längd beräknas i enlighet med den för nämnda lönetillskotts åtnjutande fastställda årliga undervisningstiden.

I lärares och lärarinnas tjenstetid inräknas äfven den del af läsåret, hvarunder jemlikt § 43 mom. 1 i gällande folkskolestadga undervisningen i skolan varit instäld.

Sådan lärare eller lärarinna, hvarom här är fråga, skall skoldistriktet

förse med tjenlig, i skolan eller nära denna belägen bostad jemte nödig vedbrand eller ock, der hinder eller svårighet härför möta, lemna honom eller henne i ersättning derför minst femtio kronor för år.

5. För lärare eller lärarinna vid folkskola eller småskola äfvensom för biträdande lärare eller lärarinna vid folkskola samt för lärare eller lärarinna vid mindre folkskola, till hvilkens affönande statsbidrag utgår, och hvilkens tjenstgöring, så vidt den afser i skolåldern varande barn, fortgår utöfver åtta månader af året, skall lönen för hvarje öfver-skjutande månad ökas med en åttendedel af det belopp, hvartill lärarens eller lärarinnans årliga minimilön beräknas, deri husrum och bränsle icke inberäknade.

Riksdagen har vidare för sin del beslutat följande förändrade bestämmelser angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor m. fl., att från och med år 1901 lända till efterrättelse, nemligen:

1. Till affönande af hvarje ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola, som i årlig lön åtnjuter, utom husrum och vedbrand eller ersättning derför, minst sju hundra kronor, samt hvarje annan examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning derför, minst sex hundra kronor, eger skoldistrikt, derest läraren eller lärarinnan årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor af året eller under den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande två tredjedelar af den lön, läraren eller lärarinnan, förutom husrum och vedbrand eller ersättning derför, åtnjuter, hvilket bidrag dock ej, utom i här nedan angifna fall, må öfverstiga fyrahundrasextiosex kronor sextiosju öre.

Öfvergångsstadgande.

Då å innehafvande tjenst före den 1 januari 1901 anställd ordinarie lärare eller lärarinna erhåller, förutom husrum och vedbrand, minst sexhundra kronor, samt dertill kofoder in natura enligt äldre bestämmelser eller till mer än ett hundra kronor uppgående ersättning derför, eger skoldistrikt jemväl, derest läraren eller lärarinnan årligen meddelar undervisning i skolan under minst åtta månader eller $34\frac{1}{2}$ veckor af året eller den kortare tid, som Kongl. Maj:t på grund af särskilda förhållanden kan medgifva, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag af fyrahundrasextiosex kronor sextiosju öre.

2. Derest ordinarie lärare eller lärarinna vid folkskola i denna egenskap oförvitligt tjenstgjort under så lång tid, att den årliga lönen till honom eller henne skall utgå för sagda undervisning med minst åtta hundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med femhundra-tre-tiotre kronor trettiotre öre.

3. Har läraren eller lärarinnan oförvitligt tjenstgjort i folkskola som ordinarie ytterligare så länge, att den årliga lönen till honom eller henne af sådan anledning skall utgå för samma undervisning med minst nio hundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med sex hundra kronor.

4. Om sådan lärare eller lärarinna, som nu är i fråga, oförvitligt tjenstgjort såsom ordinarie så länge, att den årliga lönen till honom eller henne skall utgå för ofvannämnda undervisning med minst ett tusen kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning därför, eger skoldistrikt att årligen erhålla statsbidrag med sexhundra sextiosex kronor sextiosju öre.

5. Till aflönande af lärare eller lärarinna, som efter att hafva i stadgad ordning vid vederbörligt seminarium eller enligt § 6 i kongl. kungörelsen angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor den 5 juni 1885 inför folkskoleinspektör undergått pröfning för anställning vid småskola, vid mindre folkskola eller vid folkskola i egenskap af biträdande lärare eller lärarinna, blifvit behörigen antagen till lärare eller lärarinna vid någon af förenämnda skolor, och som i årlig lön åtnjuta, utom föreskrifna förmåner af husrum och vedbrand eller stadgad ersättning därför, minst trehundra kronor, samt till aflönande af hvarje annan till dylik befattning behörigen antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön erhåller, förutom nämnda naturaförmåner eller ersättning därför, minst tvåhundra-femtio kronor, eger skoldistrikt, under vilkor, att småskolan motsvarar sådan skolas ändamål att meddela förberedande undervisning, att mindre folkskolan är inrättad under sådana förhållanden, som enligt gällande folkskolestadga göra densamma berättigad, och, beträffande folkskolan, att denna ej lider men deraf, att biträdande lärare eller lärarinna i stället för examinerad folkskolelärare eller folkskolelärarinna dervid är anställd, samt under vilkor att läraren eller lärarinnan meddelar undervisning i skolan minst åtta månader af året eller den kortare tid, under hvilken undervisningen i den skola, hvori han eller hon är anställd, på grund af Kongl. Maj:ts särskilda mödgifvande årlig-

gen meddelas, att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag i förra fallet af två hundra kronor och i senare fallet af ett hundra sextiosex kronor sextiosju öre.

6. Derest vid någon af de i nästföregående moment omförmälda skolor anställd lärare eller lärarinna, som undergått sådan pröfning, hvarom i samma moment nämnts, oförvitligt tjenstgjort under sammanlagdt tio tjenstår, och lönen till honom eller henne således utgår för åtta månaders undervisning med minst trehundrafemtio kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistriktet erhålla statsbidrag med tvåhundra-tre-tio-tre kronor trettio-tre öre.

7. Har sådan lärare eller lärarinna, hvarom i näst föregående moment är nämnt, oförvitligt tjenstgjort under sammanlagdt femton tjenstår, och lönen till honom eller henne således utgår för åtta månaders undervisning med minst fyrahundra kronor jemte de i lag bestämda naturaförmåner eller ersättning derför, eger skoldistriktet att erhålla statsbidrag med tvåhundra-sextiosex kronor sextiosju öre.

För genomförande af den sålunda af Riksdagen för sin del beslutade lönerreglering har Riksdagen höjt det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda anslag för lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor, nu 4,570,000 kronor, med 680,000 kronor till 5,250,000 kronor.

Likaledes har Riksdagen höjt det såsom bidrag till folkskolelärares pensionering under riksstatens nionde hufvudtitel uppförda anslag, nu 502,873 kronor, med 120,000 kronor till 622,873 kronor.

Stockholm den 14 maj 1900.

Med undersätlig vördnad.